

РОМАНИШИН М.Ф.

ст. гр. ОАБм-12

ОСОБЛИВОСТІ АКЦИЗНОГО ОПОДАТКУВАННЯ

Розвиток акцизного оподаткування та специфічних видів фіскальної монополії в Європі характеризувався тим, що такі форми непрямих податків використовувалися для оподаткування не лише алкогольних та тютюнових виробів, а й ряду інших споживчих товарів. У свою чергу, адміністрування таких акцизів мало свою специфіку, зокрема право на їх стягнення було надане тому, хто міг сплатити найбільшу ціну. Історично акцизи вважали податками на виробництво, а не споживання. Однак, саме акцизи застосовували при значних економічних катаклізмах, враховуючи їх високу фіскальну ефективність та відносну простоту адміністрування. Використання акцизів здійснювалося шляхом оподаткування товарів, які були завезені або вивезені з окремих адміністративних утворень. В деяких країнах акцизи застосовували виключно при імпорті товарів, експорт у такому випадку був звільнений від оподаткування.

Отже, класичний акциз має перевагу, тому що надходження від його справляння є постійними, і як правило, не залежать від фінансового становища платника податків, як це відбувається у випадку стягнення прямих податків. У разі виконання акцизом регулюючої функції існує можливість впливати на рівень споживання товарів підакцизної групи, зміщуючи споживацький вибір за напрямом товарів, які не є підакцизними. Крім того, застосовуючи диференційовані ставки, можна змінити структуру споживання підакцизних товарів, а використовуючи диференційовані ставки на імпортні та вітчизняні підакцизні товари, можна досягати меркантильних цілей, зокрема це стосується підтримки власного товаровиробника.

Серед акцизів за розміром бази оподаткування, поряд із специфічними акцизами, виділяють і універсальні (загальні) акцизи. Універсальні акцизи збирають з усіх груп товарів, при чому їх признають для усіх виробництв, а сплачують усі споживачі. Такі акцизи еволюціонували від податку з обороту в однорівневій та багаторівневій формах до податку на додану вартість, тобто у податкових системах більш прості форми універсальних акцизів були змінені на більш складні форми оподаткування. Акцизи встановлює держава на різні види товарів, насамперед, для того, щоб наповнювати

казну й покривати видатки бюджету. У цьому випадку акцизи (як специфічні, так і універсальні) мають суттєву перевагу порівняно з прямими податками, оскільки надходження від їх справляння є постійними і лише опосередковано залежать від фінансового становища окремого платника податків. Основною особливістю використання акцизів у податковій системі є комплексна реалізація перерозподільних процесів, за рахунок яких здійснюється перерозподіл фінансових ресурсів між державою та кінцевими споживачами, а проміжною ланкою при цьому виступають господарюючі суб'єкти, що в таких перерозподільних процесах забезпечують мобілізацію акцизів до бюджету країни.

Результати аналізу сучасних світових тенденцій реалізації економічної політики вказують на наявність різноманітних підходів, моделей, механізмів та інструментів реалізації фіскального та регулюючого потенціалу податкової системи. Відповідно і для України визначення балансу між підвищенням фіскальної ефективності податкової системи та використанням її регулюючого потенціалу залишається однією з найбільш актуальних проблем. У свою чергу, ступінь виконання акцизами як фіскальної, так і регулюючої функції залежить від ефективності застосовуваного механізму державного контролю за виробництвом та обігом підакцизних товарів.

До основних особливостей акцизного оподаткування доцільно віднести:

- усі акцизи (універсальні та специфічні) є складовою ціни підакцизних товарів. Слід зазначити, що майже всі податки так чи інакше включаються до ціни: акцизи як власне складова ціни, а прямі (крім оподаткування прибутку) як складова собівартості. Але при акцизному оподаткуванні, ведуть мову про так звану «легалізацію» включення його до елементів ціни, та, відповідно, зменшення витрат на їх адміністрування, порівняно із прямими податками;

- платник акцизів не є тією самою особою, що і носій даного податку (розрив фактичного носія податку та платника). Якщо, наприклад, при прямому оподаткуванні платник податку був і його носієм, то при акцизному оподаткуванні, враховуючи саме визначення акцизу, грошові надходження вносить так званий платник податку, перераховуючи частину коштів,

отриманих від реалізації товарів, робіт, послуг, до бюджету, а носієм (реальним суб'єктом сплати) виступає споживач підакцизних товарів. Це правило зберігається як для універсальних, так і для

специфічних акцизів;

– усі акцизи мають законодавче закріплення перекладення податкового обов'язку від виписаних у законодавстві платників на носіїв акцизів (споживачів);

– вважають, що акцизне оподаткування краще спрогнозувати за надходженнями, оскільки суб'єкти господарювання завжди планують свою виручку (обов'язковий елемент бюджетування на макрорівні). Але у зв'язку з цим є велика ймовірність ухилення від оподаткування серед платників, які можуть не показувати у первинних документах реальні обсяги виручки.

Властивість універсальних та специфічних акцизів здійснювати перерозподіл податкового навантаження між виробниками товарів та їх споживачами є тим явищем, аналіз якого дозволяє із використанням наукових підходів визначити оптимальну межу акцизного оподаткування. Разом з тим, метою бюджетно-податкової та монетарної політики держави є виконання завдань щодо прискорення темпів економічного зростання. У випадку з акцизною політикою цю мету досягають багатьма складовими, важливе місце серед яких належить визначенню оптимального рівня акцизного оподаткування у державі у цілому та встановлення такої його межі, яка б відповідала на такі взаємовиключні питання: максимально можливе наповнення бюджету у довготривалій перспективі; необтяження суб'єктів господарювання надмірним податковим тиском задля уникнення скорочення обсягів їх виробництва; обмеження споживання товарів, шкідливих для здоров'я людини.

Список використаних джерел

1. Адамик О.В. Податкове планування: Навчальний посібник. – Тернопіль: ТАНГ, 2005. – 150 с.
2. Адамик О.В. Способи формування в обліку податкового зобов'язання з податку на прибуток // Економіка. Фінанси. Право. – 2002. – №1. – С. 20-25
3. Сівіцька С.П., Дахно О.М. Використання підвищення акцизного податку як фактора покращення рівня здорового способу життя в державі // Економіка та управління національним господарством, Економіка та регіон №5 (60), С.31-37
4. Ярошенко Ф.О. Історія оподаткування / Ярошенко, Мельник, Андрущенко – Ірпінь, 2004 – С.118